

**ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА
НА ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНЯВАНЕ В ПРЕДУЧИЛИЩНОТО
И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ
ЗА 2023 година**

Февруари 2024 г.

Съдържание

Въведение.....	2
I. Национални външни оценявания.....	2
II. Изследвания	2
III. Вътрешно оценяване	3
IV. Организация и провеждане на различни видове изпити на национално ниво.....	3
V. Провеждане на изпити за установяване степента на владееене на български език при придобиване на българско гражданство по натурализация и владееенето на български език и професионалната терминология на български език от чужденците за упражняване на медицинска професия в Република България.....	4
VI. Международни образователни изследвания	4
VII. Кандидат-студентска кампания за кандидат-студенти от българска народност, живеещи извън Република България съгласно ПМС № 103/1993 г. и ПМС № 228/1997 г. за учебната 2022 – 2023 година.....	8
VIII. Проекти.....	8
IX. Управление на публична държавна собственост и административни услуги.....	9

Въведение

Центърът за оценяване в предучилищното и училищното образование (ЦОПУО) функционира съгласно чл. 50, ал. 1, т. 2, 3 и 4 от Закона за предучилищно и училищно образование. Годишният доклад представя реализираните дейности и постигнатите резултати през 2023 г. Обхватът на информацията в доклада е определен от разпоредбите на Наредба № 11 от 1.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците и от Правилника за устройството и дейността на ЦОПУО.

I. Национални външни оценявания

След възлагане от МОН ЦОПУО разработва инструментариум за националните външни оценявания. Центърът се стреми да спазва приетите световни стандарти за изработване на тестови задачи и за композиране на когнитивни тестове. Това включва: създаване на експертни комисии по всички учебни предмети, разработване на тестови спецификации, разработване на тестови задачи, експертна оценка на тестовите задачи, апробация на тестови задачи, психометричен анализ на резултатите, създаване на варианти на тестове за изпити. За учебната 2022/2023 такива инструментариуми бяха разработени за IV, за VII клас и за X клас. В резултат на тази дейност банката с тестови задачи, която ЦОПУО притежава беше допълнена в следните параметри:

- IV клас – 205 задачи общо за двата предмета (български език и литература и математика)
- VII клас – 725 задачи общо за трите учебни предмета (БЕЛ, математика и за шест чужди езика за предмет чужд език)
- X клас – 965 задачи общо за четирите учебни предмета (БЕЛ, математика, ИКТ и за шест чужди езика за предмет чужд език)

През октомври месец 2023 г. се проведеха апробации за НВО в IV клас. Тестовите задачи бяха апробирани с по 1800 ученици от 5. клас за учебните предмети – БЕЛ и математика.

II. Изследвания

На основание чл. 45, ал.5, чл.73, ал.7 от Наредба № 11/01.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците (ДВ бр.74/20.09.2016 г.) на министъра на образованието и науката ЦОПУО може да провежда изследвания.

Прочуване по природни науки

През 2023 година беше планирано и проведено проучване по природни науки чрез

онлайн анкета с ученици в края на прогимназиалния етап, с цел установяване на нагласите към природните науки и към преподаването им. В проучването участваха: в VII клас – 978 ученици по биология и здравно образование, 1100 по химия и опазване на околната среда и 1005 по физика и астрономия; в X клас – 1374 ученици по биология и здравно образование, 1180 по химия и опазване на околната среда и 1286 по физика и астрономия. Анализът с резултатите ще бъде представен през месец април.

Изследване по история и цивилизации

През 2022/2023 учебна година продължи реализирането на изследването по *история и цивилизации* в прогимназиален етап, което беше прекъснато заради КОВИД-19. То се проведе на 6 юни 2023 г. В него участваха 1744 ученици от VI клас.

Целите на изследването по *история и цивилизации* са:

- установяване на степента на постигане на очакваните резултати заложи в учебната програма, въведена през 2016 г. със ЗПУО;
- измерване на постижимостта на включените в учебната програма умения с оглед необходимост от актуализация;
- проследяване на напредъка на учениците при формиране и развиване на умения в прогимназиален етап;
- мониторинг на образователния процес за прилагане на политики и мерки, насочени към подобряване на качеството на образование.

III. Вътрешно оценяване

ЦОПУО подпомага РУО и учителите в провеждането на входните нива на учениците, като им предлага готови тестове, които могат да използват за проверка на входното равнище на учениците. Бяха изработени тестове за установяване на входното равнище по:

- математика за VII и за X клас;
- география и икономика за VI и за VII клас;
- история и цивилизация за VI и за VII клас;
- физика и астрономия, биология и здравно образование и химия и опазване на околната среда – за VII и за IX клас.

IV. Организация и провеждане на различни видове изпити на национално ниво, съгласувано с МОН и Регионалните управления на образованието (РУО).

Във връзка с организацията на националните външни оценявания и държавните зрелостни изпити ЦОПУО изпълнява ангажиментите си според Наредба № 11 от 2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците. За учебна 2022/2023 година бяха

съставени 4 комисии за засекретяване и разсекретяване на изпитните работи. И за ДЗИ, и за НВО ЦОПУО предоставя систематизирана информация за разпределението на учениците по места, зали и сгради, което подпомага коректното отпечатване и разпределение на изпитните комплекти за всеки ученик. Центърът е възложител и на разработването и поддържането на Единна информационна система за изпити и прием, която подпомага процеса на провеждане на НВО, реализиране на държавния план-прием и ДЗИ.

V. Изпити за установяване степента на владее на български език при придобиване на българско гражданство по натурализация и владееето на български език и професионалната терминология на български език от чужденците за упражняване на медицинска професия в Република България.

Изпитът за придобиване на българско гражданство се провежда 12 пъти на година (всеки месец), като през 2023 година броят на кандидатите е 899 души, като от тях удостоверения за владее са получили 726 кандидати (с изпит 542 и с документ за езикова подготовка от оторизирани институции 184). Тук се отбелязва покачване на кандидатите с около 12% от предната година. Изпитът за упражняване на медицинска професия се проведе шест пъти, като през 2023 г. се явиха 180 кандидати, успешно издържали са 105 души, разпределени така – 70 лекари, 9 дентални лекари, 10 фармацевти, 5 фелдшери, 8 медицински сестри, 3 акушерки и 1 рентгенов лаборант.

VI. Международни образователни изследвания

Центърът за оценяване в предучилищното и училищното образование е координатор на редица международни изследвания в областта на образованието. Всяко изследване е насочено към конкретна възраст на учениците, както и към област или предмет на оценяване, и има различна специфика.

Изследванията се реализират от международен консорциум, който е отговорен за разработването на надежден инструментариум и изпълнява строги процедури при неговото създаване. За всяко отделно изследване организациите, които участват в консорциума са различни и обикновено това са международно признати в областта на оценяването, статистиката и т.н. Освен когнитивни тестове в съответната област, всяко изследване е придружено и от контекстуални въпросници за средата, които се попълват винаги от учениците и от директорите на училището. В някои изследвания има допълнителни въпросници, които се попълват от учители и/или родители. Събраната информация от въпросниците е изключително важен елемент при интерпретиране на резултатите от тестовете. Националните координатори какъвто е ЦОПУО имат важната роля да изпълнят всички стандарти на съответното изследване, за да може да се гарантира обективност и

коректност на данните. Всяко изследване има различна периодичност на провеждане. Важен елемент за всяко изследване е сравнимостта на данните между различните цикли и изработването на процедури, които да осигуряват валидността на изследването. Една от тези процедури е използването на група от едни и същи задачи във всеки следващ цикъл на даденото изследване.

Ето основите етапи от реализирането на дадено изследване и отговорните за това:

- разработване на рамката за оценяване – международен консорциум;
- разработване на тестови задачи и контекстуални въпросници за средата – международен консорциум;
- изготвяне на извадка за **пилотното изследване** – международен консорциум;
- провеждане на **пилотно изследване** с около 1500 ученици за държава, което цели да провери доколко са качествени тестовите задачи и контекстуалните въпросници и има ли необходимост от промяна или изключване на „неработещи“ задачи – национален координатор;
- изготвяне на извадка за **основното изследване** – международен консорциум;
- провеждане на **основното изследване** с извадка от минимум 4500-5000 ученици – национален координатор;
- оценяване на отговорите, въвеждане на данните, обработка на данните – националният координатор по строго описани правила за оценяване на тестовите задачи и процедури, разписани от международния консорциум;
- спазване на конфиденциалност по отношение на тестовите задачи и окончателните резултатите до деня на публикуването на международния доклад – всички участващи държави;
- анализ на резултатите и публикуване на международен доклад година и половина след провеждане на основното изследване – международен консорциум;
- публикуване на национален доклад с резултатите за България или вторичен анализ – разработен от ЦОПУО.

1. Програма за оценяване на 15-годишните ученици (Programme for International Students Assessment, PISA).

Програмата за международно оценяване на учениците (PISA) е проект на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). Програмата оценява 15-годишните ученици, като основната ѝ цел е да определи доколко учениците в края на задължителното училищно образование са придобили познания и умения, които биха им

позволили успешно да се конкурират на трудовия пазар и биха били основа за пълноценна лична и професионална реализация. PISA оценява постиженията на учениците в три познавателни области: функционална грамотност по четене, математика и природни науки. Ключов елемент в PISA е разбирането, че компетентностите, които младите хора формират в училището, се отразяват върху способността им да продължат обучението си и да се интегрират успешно в обществото. Последното изследване се проведе през 2022 г. и в него участваха 7800 български ученици от 203 училища. През декември 2023 година бяха оповестени резултатите от изследването – които могат да бъдат видени тук www.copuo.bg

През 2023 година България заедно с три други държави участва в подготовката за включването на нова област в изследването PISA – *Учене в дигиталния свят*. Областта ще измерва колко добре учениците могат да решават отворени проблеми и да разширяват своите знания и разбиране чрез ангажиране с технологиите в автономен процес на обучение. Оценката за ученето в дигиталния свят ще подобри съществуващите данни и анализи на PISA, като разработи по-конкретна мярка за компетентностите, които учениците трябва да овладеят за учене с технологии, както и ще събере по-изчерпателна контекстуална информация за дигиталните учебни дейности, с които учениците се ангажират както в класната стая, така и извън нея. Подготовката в България се проведе в два етапа:

- когнитивни лаборатории – провеждане на индивидуални интервюта с 26 ученици като в процеса на решаване се провежда обсъждане на задачите, указанията към тях, тяхното съдържание и интерфейс;
- пилотно тестване с около 200 ученици, анализ и решаване за включване на новата област в следващото изследване, което ще се състои през 2025 г.

2. Международното изследване на уменията по математика и природни науки (Trends in International Mathematics and Science Study, TIMSS)

TIMSS е едно от най-мощните, авторитетни и задълбочени изследвания на постиженията на учениците по математика и природни науки в IV и в VIII клас. То се организира през периоди от 4 години. Изследването има широка международна представителност. България участва в изследването с ученици от IV клас.

Целта на TIMSS е да изследва националните програми, училищната и социална среда на учениците и техните постижения по математика и природни науки в участващите образователни системи. Тестовите за постижения са конструирани така, че да дават информация за степента на постигане на поставените цели в националните учебни програми, т.е. измерва се степента на усвояване на учебното съдържание, включено в националните учебни програми по математика и природни науки. Изследването обхваща както учениците, така и техните учители по математика и природни науки и директорите

на училища. Чрез въпросници се проучват факторите, които влияят върху обучението по математика и природни науки.

През 2023 година се проведе същинското изследване, като в него участваха 4139 ученици от 208 училища. 4100 въпросници бяха попълнени от родителите на учениците, 154 въпросници от директори и 208 от учители. Изследването преминава през период на трансформация и от следващия цикъл, който ще се проведе 2027 година, всички ученици, включително и българските, ще решават тестовете на компютър.

3. Международно изследване на напредъка в четивната грамотност на учениците (Progress in International Reading Literacy Study) PIRLS

PIRLS е оценяване на четивната грамотност на учениците в IV клас, както и на факторите, свързани с нея, в съответствие с обща международна рамка. То се провежда през периоди от пет години. Първото изследване е осъществено през 2001 г.

Български ученици участват и в петте проведени досега изследвания. Географският обхват на проекта позволява националните резултати и политики да се анализират в много по-широк международен контекст. От друга страна, големият брой държави, които участват в изследването, поощрява разкриването и популяризирането на добрите практики в образованието. Не на последно място, ритмичното провеждане на оценяването дава възможност да се проучат задълбочено промените, настъпили в подготовката на учениците през по-кратки или по-дълги периоди от време.

Целевата група на оценяването обхваща всички ученици в IV клас, които посещават училище на територията на съответната държава участник.

Инструментариумът на изследването включва тестови книжки за учениците и въпросници за учениците, техните учители и родители.

След одобрение от МОН за участие, в края на 2023 година ЦОПУО подписа договор с IEA. Следващият кръг ще се проведе през 2026 година и ще бъде компютърно базиран. България ще се включи и в опция на хартия, за да се направи сравнение и оценка дали начинът на провеждане влияе върху представянето на учениците.

4. Международното изследване на гражданското образование (International Civic and Citizenship Education Study, ICCS)

ICCS е изследване на познанията, уменията, ценностите и нагласите на учениците на възраст около 14 години (VIII клас в България) в областта на гражданското образование. Концепцията за проекта се основава на разбирането, че за да изпълни ролята си на гражданин младият човек трябва да притежава определени познания, умения, убеждения, ценности, както и мотивация за активно гражданско поведение. Всичко това не е даденост и следва да бъде цел на училищното образование.

През 2022 година се проведе същинското изследване, което беше проведено по два начина – компютърно базирано и на хартия. От България участваха 204 училища (149 училища компютърно – с около 3800 ученици, 55 на хартия с около 1300 ученици). През 2023 година излязоха резултатите от него. Те могат да бъдат видени тук: www.copuo.bg.

5. Международното изследване на преподаването и ученето (Teaching and Learning International Survey, TALIS).

TALIS е изследване на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) и има за цел да помогне на страните да направят преглед и да дефинират политики за развитие на високо качество на учителската професия. То изследва учители и училищни директори в страни от цял свят за условията, които допринасят към учебната среда в училищата. Информацията се събира чрез въпросници, които се попълват лично от всеки участник.

През 2023 година се проведе пилотното изследване в 30 училища, 538 учители, 30 директори. В настоящата 2024 година ще се проведе същинското изследване, като в извадката са включени 4000 учители от 210 училища.

VII. Кандидат-студентска кампания за кандидат-студенти от българска народност, живеещи извън Република България съгласно ПМС № 103/1993 г. и ПМС № 228/1997 г. за учебната 2023 – 2024 година.

В ЦОПУО се създава комисия за разработване на тестове по *български език и литература и история на България и по биология и химия*, по провеждане и оценяване на изпитните работи. Банката от тестови задачи беше обогатена с 500 задачи, от които се съставиха тестове за изпитите, които се проведеха онлайн.

VIII. Проекти

През 2022 г. ЦОПУО се включи в Международното изследване на социалните и емоционални умения на 15-годишните ученици (SSES 2023). Участието на България в това важно изследване се осъществява с финансовата подкрепа на Фондация „Лъчезар Цоцорков“. SSES е международно образователно изследване, което има за цел да предостави информация на участващите държави за социално-емоционалните умения на техните ученици. SSES изследва как образователните, културните, социалните и икономическите характеристики във всяка участваща страна оказват влияние върху социално-емоционалните умения на 15-годишните ученици. Изследването се провежда от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР).

Изследването се проведе с онлайн въпросници в началото на 2023 година. Участваха 3012 ученици от 80 училища, 555 учители, 66 директори. Резултатите и докладът ще бъдат

представени на 25 април 2024 г.

IX. Управление на публична държавна собственост и административни услуги

ЦОПУО стопанисва и управлява административна сграда на бул. „Цариградско шосе“ 125, блок 5, в която се помещават структури и дирекции на МОН, и три агенции към Министерски съвет – Изпълнителна агенция „Програма за образование“, Национална агенция за оценяване и акредитация и Национална агенция за професионално обучение и образование. ЦОПУО отговаря за провеждането на процедури за ремонт, поддържане на тревните площи около блока, целогодишна поддръжка на осветителна, електро и ВиК инсталации на сградата, поддръжка на отоплителната инсталация на сградата през отоплителния сезон, поддържане на системата за достъп до сградата.

Всички анализи на ЦОПУО за участието на България в PISA, PIRLS, TIMSS, TALIS и ICCS могат да бъдат намерени на www.copuo.bg.